

познато пространство. Четенето, разбира се, на правилните текстове като тези на Юго например: „... цял Пилат сякаш ликуваше или празнуваше някаква неизвестна на човеците своя радост. Виктор Хюго вярно е казал за него: ...*Le Pilate fumant, // Qui sonne tout entière comme un grand instrument*“ (Вазов 1977: 281). Или като текстовете на Пушкин, Толстой, Надсон, Гогол, Хомяков, които буквално подреждат маршрута на младия български писател през културните пространства на Русия.

За своите европейски пътувания българинът несъмнено разполага с достатъчно богат избор на качествени чужди текстове „пътеводители“, разполага със собствен естетически опит, трупан постепенно през последните десетилетия. И ако пътуванията на Вазов по Европа оставят толкова малко следи в българската литературна текстовост, едва ли разграничението свое-чуждо (Вазов, твърди клишето, е пристрастен почитател на природата, но в нейните български граници) само по себе си е в състояние да обясни тези липси⁵. Някой трябва да поведе читателя по българските земи, да създаде маршрути на въображението му, да го зареди с фантазиите на пожеланото пребиваване, да го научи да чува как Искър „невидим шуми в полите на Стара планина“, да вижда и разчита „поемата от дивни пейзажи, хубави и тайнствени долини, скалисти вратоломни стени“, която е „начертал из samotиите“ на планината. Някой трябва да накара четящия да се почувства „нравствено зашеметен, потресен“ от скитане „по гребени и хълбоци шеметно-стръмни, върхове надоблачни“, да разшири ареала от устойчиви митизми на езика му като Мон блан, Елбрус, Олимп, Сиера Невада с една нова топонимия: Мусала, Амбарица, Юмрюкчал, Мургащ, Белмекен. Това е задача, която Патриарха не може да подмине, не и ако иска да бъде български(ят) писател, още повече че тъкмо той съзнава най-добре обширното работно поле, което тя разваря. Съзнава и нещо друго – конкуренцията на почерците, които се заемат с неговото попълване. В раздела „Описания и пътешествия“ на том първи от „Българска христоматия или сборник от избрани образци по всичките родове съчинения“ съставителите Вазов и Величков включват цели четири български „образци“: „Копривщица“ на Любен Каравелов и „Дели Орман“ на Илия Блъсков, очертаващи предходното писане⁶, и два откъса, които са маркери на актуалния литературен процес и които носят едно и също авторско име: Иван Вазов⁷. Далеч преди да се разгърне като гъвкав литературен мотив, позволяващ свободна комбинаторика в нивата на текстонизграждането; преди да стане „модерна потреба“ на новия градски човек; преди да се превърне в комуникативен навик – щедър жест към наблюдаващата публика, но и шанс да бъдеш видян и разпознат като нейния автор⁸; преди всички методически вариации на емоционалното, естетическо, социално възпитание разхождането несъмнено е задача и професионална отговорност за писателя Вазов.

Два текста на Вазов стоят в напрегната позиция на взаимно отрицание, но и на отрицание по отношение на току-що очертаната матрица за функционална разпореждовост на понятията *разходка* и *пътуване* и тъкмо затова заслужават специално внимание. И двата следят маршрути, и двата са сравнително ранни по отношение на биографичния път на писателя Вазов – стихотворението „Сантиментална разходка по Европа“, включено в стихосбирката „Гусла“, е датирано с 1880 г.; стихосбирката „Италия“ излиза през 1884 г. и повечето от текстовете, подредени в нея, носят същата датировка. Разграничителните линии